

Kouvolan kaupungin

VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA
2010

20.8.2010

Hyväksytty Kouvolan kaupunginvaltuustossa 11.10.2010

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	3
1. Ohjelman tavoitteet.....	4
2. Arvot.....	5
3. Asenteet	6
4. Viestintä.....	7
5. Elinympäristö, rakentaminen ja liikkuminen	8
6. Itsenäisen elämän tukipalvelut	9
7. Kuntoutus	10
8. Työllistyminen ja taloudellinen turva	11
9. Koulutus	12
10. Kulttuuri, liikunta ja vapaa-ajan palvelut	13
11. Vammaisjärjestöt ja vammaisneuvosto	14
12. Kansainvälinen yhteistyö	15
13. Ohjelman toteuttaminen ja seuranta.....	15

Esipuhe

Vammaisneuvosto valitsi syksyn 2009 kokouksessaan viiden hengen työryhmän valmistelemaan Kouvolalle uutta Vammaispoliittista ohjelmaa. Vuoden 2010 vammaisneuvoston talousarviossa on varattu määräraha ohjelman laatimiseen. Vammaispoliittisen ohjelman päivitys on ajankohtainen, koska vuoden 2009 alussa muodostettiin kuudesta kunnasta uusi kaupunki. Vammaispoliittisen ohjelman perustana ovat Yhdistyneiden Kansakuntien ”Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus” ja Euroopan Neuvoston ”Vammaispoliittinen ohjelma” sekä valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO.

Tässä ohjelmassa otetaan huomioon myös vuoden 2009 syyskuussa voimaantullut Vammaispalvelulaki ja sen asetus sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Ohjelmassa korostetaan sellaisia Kouvolaa koskevia näkökohtia, joihin kouvolaalaiset vammaisjärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota. Ohjelma kiinnittyy Kouvolan strategiseen suunnitteluun.

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä ohjelmassa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavallisista elämän toiminnoista.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut Keijo Kaskiaho, vammaisneuvoston puheenjohtaja ja sen jäsenenä Tellervo Koskela, vammaisneuvoston varapuheenjohtaja ja vammaisneuvoston jäsenet Ilkka Ylä-Outinen, Kalevi Rantanen ja Sari Melkko. Ohjelmasta pyydettiin lausunnot eri hallintokunnilta, lautakunnilta ja eri vammaisjärjestöiltä.

Vaikka ohjelma on nimeltään vammaispoliittinen ohjelma, useat siinä esitellyt asiat ovat yhteisiä eri väestöryhmille, mm pienten lasten vanhemmille, iäkkäille henkilöille ja pitkäaikaissairaille. Kuitenkin on hyvä pitää mielessä, että kun jäljempänä puhutaan vammaisista henkilöistä, käsite pitää sisällään myös pitkäaikaissairaant.

1. Ohjelman tavoitteet

Vammaiset henkilöt ovat parhaita asiantuntijoita itseään koskevissa asioissa.

Tämän ohjelman tavoitteena on saada kouvolaalaiset vammaiset ja pitkäaikaissairaat henkilöt yhdenvertaisiksi päätöksentekijöiksi sekä heitä itseään että kuntaansaakin koskevissa asioissa.

Yhdenvertaisuuden kautta jokaisella vammaisella ihmisellä on mahdollisuudet hyvään ja mielekkääseen elämään hänen omista kyvyistään ja erityisominaisuksistaan sekä tarpeistaan ja tavoitteistaan lähtien. Yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat vain siten, että vammaisten henkilöiden oikeudet tiedostetaan ja tunnustetaan kaikilla elämän aloilla. Lisäksi vammaisten ihmisten on oltava mukana heitä koskevien asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vammaispoliittisen ohjelman tarkoitus on vaikuttaa päätöksentekijöihin, palveluntuottajiin, yrittäjiin ym. sellaisten ratkaisujen syntymiseksi, jotka ottavat huomioon kaikkien kouvolaalaisten vammaisten henkilökohtaiset tarpeet. Vammaispolitiikka on senlaatuista politiikkaa, jonka tulokset näkyvät varsin pitkällä aikavälillä. Nopeasti ei saavuteta mitään.

Ohjelman tavoitteena on tukea vammaispalveluiden laadun kehittämistä sekä lujittaa ja lisätä julkisen sektorin ja vammaisneuvoston että eri vammaisjärjestöjen välistä yhteistyötä. Näihin tavoitteisiin pääsemisessä on keskeisessä asemassa vammaisneuvosto. Vammaisneuvosto toimii vammaisasioiden asiantuntijana asioiden valmisteluvaiheessa. Samalla vammaisneuvosto toimii yhdyssiteenä eri vammaisjärjestöjen ja kaupungin hallinnon välillä sekä kerää ja jakaa ajankohtaista tietoa vammaisasiosta päättäjille ja asioiden valmistelijoille.

Toimenpiteet

- 1.1. Päätettäessä vammaisia henkilöitä koskevista asioista eri hallintoelinten tulee ottaa vammaisten kuntalaisten tarpeet huomioon jo suunnitteluvaiheessa, koska kaikki ratkaisut vaikuttavat myös muihin kuntalaisiin
- 1.2. Vammaisneuvosto on lautakuntiin rinnastettava toimielin
- 1.3. Sosiaali- ja terveysministeriön antamat laatuksiteerit koskettavat myös vammaisten henkilöiden elämää. (esim. vanhus- ja asumiskriteerit)

2. Arvot

Kaiken toiminnan perusteena ovat arvot niin kaupungin strategiassa kuin myös vammaistyössä.

Vammaisten henkilöiden arvomaailmaan kuuluvat seuraavat arvot:

Ihmisarvo
Oikeudenmukaisuus
Luotettavuus ja
Tasa-arvo

Ihmisarvo

Jokainen henkilö on huomioitava yksilönä. Perustuslain mukaan kaikkia henkilöitä on kunnioitettava ikään, sukupuoleen, ihonväriin tai vammaisuuteen katsomatta. Kaikki ovat tasavertaisia kuntalaisia. Vammaisten syrjimistä ei voida hyväksyä missään olosuhteissa.

Oikeudenmukaisuus

Vammaisia henkilöitä on käsiteltävä oikeudenmukaisesti. Vammaiset henkilöt on huomioitava tasavertaisina kansalaisina kaikessa kaupungin päätöksenteossa. Vammaisilla henkilöillä pitää olla mahdollisuus päästä osalliseksi kaupungin eri toimintoihin. Näitä ovat asuminen, esteetön asiointi eri virastoissa ja laitoksissa, mahdollisuus tulla kuulluksi kaikissa julkisissa laitoksissa, esteetön liikkuminen, mahdollisuus erilaisiin harrastuksiin ja sosiaalisiin kanssakäymisiin.

Luotettavuus

Vammaisten henkilöiden on voitava luottaa kunnalliseen päätöksentekoon niin, että he tietävät tulevansa aina huomioonotetuiksi eri päätöksenteon sektoreilla. Kaiken päätöksenteon on oltava läpinäkyvää ja luotettavaa ja tiedot päätöksistä on myös julkistettava niin, että vammaisetkin niiden sisällön ymmärtävät.

Tasa-arvo

Vammaiset henkilöt haluavat, että heidät hyväksytään tosiasiallisesti tasa-arvoisina henkilöinä vammattomien kanssa. Vammaisten henkilöiden on saatava kaikkea palvelua myös omalla äidinkielellään kaikissa julkisissa toimipisteissä. Tasa-arvo kaikessa toiminnassa on vammaisille todella keskeinen arvo.

3. Asenteet

Erittäin suuren esteen vammaisten henkilöiden yhdenvertaiselle osallistumiselle muodostavat heihin kohdistuvat asenteet. Asenteellista suhtautumista esiintyy koko yhteiskunnassa. Tärkeä rooli on kotona tapahtuvalla kasvattamisella asenteiden muodostumiseen. Asennekasvatuksen on jatkuttava myös päivähoidossa ja koulussa. Asennekasvatuksella vältetään vammaisiin henkilöihin kohdistuva syrjintä. Asenteisiin vaikuttaminen on oltava myös eri hallintokuntien koulutusohjelmissa.

On tärkeätä saada asenneilmapiiri muuttumaan siten, että vammainen henkilö koetaan ensin ihmisenä ja vasta sen jälkeen henkilönä, jolla on vamma. Myös ihmisten erilaisuuden hyväksymiseen ja ymmärtämiseen tulee pyrkiä vaikuttamaan. Vammaiset lapset on sijoitettava päivähoitoon ja kouluihin yhdenvertaisina muiden lasten ja oppilaiden kanssa.

Toimenpiteet

- 3.1. Päivähoidon ja eri oppilaitosten opetussuunnitelmiin tulee sisällyttää vammaisuutta käsitteleviä asioita.
- 3.2. Vammaisia henkilöitä/omaisia tulee käyttää erilaisissa koulutustilaisuuksissa kouluttajina, koska he ovat parhaita asiantuntijoita vammaisuuteen liittyvissä asioissa.
- 3.3. Kaupungin sisäisessä koulutuksessa tulee olla vammaisuuteen ja vammaisten ihmisten kohtaamiseen ja huomioon ottamiseen liittyviä aiheita kaikilla toimialoilla. Koulutuksen ja siihen osallistumisen tulee olla säännöllistä.

4. Viestintä

Erittäin suureksi ongelmaksi on noussut tiedonkulku niin palvelujen saajien kuin myös virkamiesten taholta.

Asiallinen tiedonkulku takaa vammaisille täysivaltaisen osallistumisen ja vaikuttamisen kaupungin suunnitteluun, palvelujen ja elinolojen kehittämiseen.

Tiedon oikeaan ja realistiseen perillemenoon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Tiedontarpeet on tyydytettävä sekä perinteisillä tiedonkulkuvälineillä että uusimman tietotekniikan hyväksikäytöllä. Varsinkin vaikeavammaisille ja heidän huoltajilleen ja omaisilleen on taattava tiedot niistä palveluista, joihin vaikeavammaiset ovat oikeutettuja. Vammaispalveluista on oltava aina saatavilla ajan tasalla olevaa tiedotusmateriaalia. Tiedottamisessa on huomioitava erityisesti uuden vammaispalvelulain mukaiset toiminnot.

Toimenpiteet

- 4.1. Kouvolan vammaispalveluopas pidetään ajan tasalla.
- 4.2. Kaikkinainen tiedotus on myös toteutettava selkokielellä (esim. äänitiedotteet).
- 4.3. Vammaisneuvoston on jaettava tarvittava tieto eri vammaisjärjestöille.
- 4.4. Aisti- ja kommunikaatiovammaisten viestintämahdollisuuksia tulee tukea eri muodoissa. Heidän palvelujensa parantamiseksi julkisiin palvelupisteisiin (posti, pankit, Kela ja kaupungin virastot) tulee hankkia esim. kuunteluvahvistimia/induktiosilmukoita tai muita tarpeellisia kommunikointia helpottavia apuvälineitä. Myös tilojen tulee tukea kommunikaatiota (esim. akustiikka, kontrastit ja valaistus).
- 4.5. Virkamiehen on laadittava vammaisen henkilön ensimmäisen käynnin yhteydessä hänelle tietopaketti oikeuksista ja velvollisuuksista sekä palvelusuunnitelma.
- 4.6. Kaupungin tulee kiinnittää erityistä huomiota tiedottamiseen myös silloin, kun lainsäädännössä, palveluissa tai elinympäristössä tapahtuu vammaisia henkilöitä koskevia muutoksia, ovat ne sitten kielteisiä tai myönteisiä. Tiedottamiseen on panostettava, että uuden vammaispalvelulain yksityiskohdat saatetaan vammaisten henkilöiden tietoon.

5. Elinympäristö, rakentaminen ja liikkuminen

Vammaisten henkilöiden tasavertaiset osallistumis- ja toimintaa tukevat mahdollisuudet muihin kuntalaisiin verrattuna edellyttävät esteetöntä ympäristöä. Elinympäristön terveellisyys, turvallisuus ja viihtyisyys ovat väestön fyysisen ja psyykkisen terveyden ylläpitämisen edellytyksiä. Tähän luo perustan hyvä suunnittelu ja kaavoitus.

Vammaisia henkilöitä palvelevat ratkaisut palvelevat kaikkia kuntalaisia niin vanhuk-
sia, lastenvaunujen kanssa liikkuvia vanhempia, pitkäaikaissairaita kuin myös vammaisia. Kun vammaisten henkilöiden tarpeet otetaan huomioon jo suunnitteluvaiheessa, ne eivät lisää rakentamiskustannuksia. Näin vältetään jälkikäteen tehtäviltä muutoksilta, jotka ovat usein kalliita.

Voimassa olevien rakentamismääräysten mukaan kaikki julkiset rakennukset on suunniteltava ja rakennettava kaikille henkilöille soveltuviksi, eli esteettömyysnäkökulmat huomioiden. Samoin on perussparannuksissa otettava huomioon esteettömyys. Koko asuin- ja elinympäristö, julkiset, yleiset ja asuinrakennukset, kadut ja kulkuväylät tulee rakentaa sellaisiksi, että kaikki kuntalaiset pystyvät niitä käyttämään.

Julkista liikennettä tulee kehittää niin, että sen tarjoamat palvelut ovat myös vammaisten henkilöiden käytettävissä.

Toimenpiteet

- 5.1. Kouvolan merkittävistä julkisista uusista ja peruskorjattavista hankkeista sekä merkittävistä kaavamuutoksista tulee pyytää vammaisneuvostolta lausunto. Lausuntojen antamiseen on neuvostolle annettava asianmukaiset resurssit.
- 5.2. Kouvolan kaupungin tehtävänä on vaikuttaa siihen, että kaikki uudet ja peruskorjattavat vähintään kolmikerroksiset asuintalot varustetaan hissein, mielellään puhuvat hissit.
- 5.3. Joukkoliikenteessä (bussi ja juna) on vammaisten tarpeet otettava huomioon: kulku pysäkeille tulee olla esteetöntä ja on hankittava matalalattiabusseja julkisen liikenteen reiteille. Joukkoliikenteen kehittämisellä on huomioitava myös haja-asutusalueilla asuvat vammaiset, pitkäaikaissairaat ja vanhukset.
- 5.4. Matkakeskuksen perussparannuksen jälkeen on kaupungin huolehdittava, että myös asematunnelin toinen pääty rakennetaan esteettömäksi.
- 5.5. Kaupungin on ryhdyttävä toimenpiteisiin, että kaikkiin kaupungin vastuulla oleviin toimipisteisiin on mahdollista päästä myös pyörätuolilla. (sosiaalitoimen toimipisteet, terveyspalvelupisteet, eri alueilla olevat asiointipisteet, koulut jne.)
- 5.6. Kaupungille laaditaan esteettömyysohjelma.

6. Itsenäisen elämän tukipalvelut

Itsenäisen elämän mahdollistamiseksi vammaiset henkilöt tarvitsevat tukipalveluja.

Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti vammaisten henkilöiden tulee saada tarvitsemansa palvelut kaupungin yleisistä palvelupisteistä muiden kuntalaisten tapaan. Jos näin ei ole kaikissa tapauksissa mahdollista, vammaiselle henkilölle on taattava selviytymisedellytykset muilla palvelu- ja tukitoimilla. Samoin on huomioitava vammaisten omaisten/perheiden/lähiverkoston jaksaminen. On kehitettävä sosiaalista tukiverkostoa sekä vammaisten että lähiympäristön tarpeiden mukaan.

Vammaispalvelulaissa palvelut ja tukitoimet on jaettu kahteen ryhmään. Subjektiiiviset oikeudet sisältävät sellaiset palvelut ja tukitoimet, jotka ovat vaikeavammaisten henkilöiden itsenäisen suoriutumisen kannalta välttämättömiä. Näitä ovat kuljetuspalvelut saattaja mukaan lukien, tulkkipalvelut, palveluasuminen, asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet sekä henkilökohtainen apu. Näiden palvelujen osalta kunnalla on erityinen sitova järjestämisvelvollisuus määrärahoista riippumatta. Toiseen ryhmään kuuluvat ne palvelut, joita kunta järjestää talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa.

Vammaispalvelulaissa tarkoitetut palvelut eivät aina kata kaikkien vammaisryhmien tarpeita. Esimerkiksi mielenterveyspotilaiden saamiselle kuljetuspalveluiden piiriin on todellinen tarve. Joillakin mielenterveyspotilailla on vaikeaa ja ahdistavaa liikkua julkisissa kulkuneuvoissa. Kuljetuspalveluiden myöntämisessä otetaan huomioon vammaisen yksilölliset tarpeet. Kodinomaiset tilapäishoitopaikat, jotka tarjoavat vammaisen lapsen yksilöllisiä hoitopalveluja, tukevat vanhempien hoitotyötä.

Toimenpiteet

- 6.1. Lain mukaan jokaiselle vammaiselle on laadittava viipymättä palvelusuunnitelma.
- 6.2. Lain mukaisia määräaikoja ei saa missään tilanteessa ylittää (7 arkipäivä ja 3 kk).
- 6.3. Ympäri vuorokautista hoitoa/tukea tarvitsevien vammaisten henkilöiden tilapäishoitojärjestelyjä on lisättävä.
- 6.4. Vammaisten henkilöiden kotona asumista tuetaan tukitoimin:
  - Asunnon muutostyöt
  - Apuvälineet
  - Henkilökohtaisella avulla
- 6.5. Palveluasumisen kehittäminen tarpeen mukaiseksi:
  - Asumispalvelusäätiö Aspan toimintaa kehitetään asumistarpeita vastaavaksi.
  - Asumispalveluita kehitetään myös mielenterveyskuntoutujien tarpeita vastaavaksi.
- 6.6. Vammaisen henkilön omaishoito on turvattava hoitajan vapaa-ajan tai sairausloman aikana.
- 6.7. Määrärahasidonnaisten vammaispalvelujen tarve on kunnan selvitettävä ennen seuraavan vuoden talousarvion laatimista, määrärahan loppuminen ei saa olla este lain mukaisten palveluiden saamiselle.
- 6.8. Asunnon muutostöiden suunnittelussa tulee käyttää hyväksi Parik-säätiön REMO-projektin asiantuntemusta.
- 6.9. Mielenterveyskuntoutujille on taattava riittävä palveluohjaus, pelkkä intervallihoito ei riitä.

7. Kuntoutus

Kuntoutusta tarvitaan ylläpitämään ja parantamaan vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden toimintakykyä sekä edistämään ja tukemaan heidän itsenäistä suoriutumistaan päivittäisistä toiminnoista.

Kuntoutuksen perustana on kuntoutussuunnitelma, jonka terveydenhuollon työntekijä laatii yhteistyössä asiakkaan kanssa. Kuntoutussuunnitelma tulee laatia kaikille sitä tarvitseville ja suunnitelman toteutumista tulee säännöllisin väliajoin valvoa. Avokuntoutusta tulee kehittää yhdessä järjestöjen kanssa. Kuntoutustoimintaa varten tulee olla riittävät laatu-kriteerit ja niiden toimintaa seurataan.

Onnistuneen kuntoutusohjauksen edellytys on oikea-aikaisuus. Turhat viivytykset huonontavat kuntoutumismahdollisuuksia. Kuntoutuksen alussa vammainen on kiinteästi ohjaajan tuen varassa, mutta prosessin edetessä kuntoutuja tarvitsee yhä vähemmän ohjaajan tai muiden kuntoutustahojen apua.

Vammainen tarvitsee kuntoutusta elämänsä kaikissa vaiheissa. Kaupungin tulee vastata siitä, että vammainen henkilö saa tarvitsemansa apuvälineet ja niihin liittyvän huollon.

Kaupungin on turvattava mielenterveyskuntoutujien saama kuntoutus ja tarvittavat avopalvelut sekä myös mahdollinen sairaalahoito. On otettava käyttöön laadukkaat intervallihoidot. Terveyskeskuksen palveluita mielenterveyskuntoutujille tulee myös kehittää. Päivätoimintakeskukset tarjoavat asiakkailleen kuntoutusta sosiaalisten taitojen ylläpitämiseksi, niiden toimintaa tulee kehittää, mutta samalla pidettävä huolta, että hoidon laatu pysyy korkeana.

Kouvolan seurakuntayhtymä on lisännyt huomattavasti vammaisille ja mielenterveyspotilaille tarkoitettuja palveluita.

Toimenpiteet

- 7.1. Kaupungin tulee huolehtia sopeutumisvalmennuksesta vammaisen tai pitkäaikaissairaana elämän eri vaiheissa.
- 7.2. Apuvälineiden tarjonta ja huolto tulee turvata riittävin määrärahoihin.
- 7.3. Yhteistyössä perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen ja vammaisten kanssa pitää muodostaa tukiverkostoja, joiden avulla potilas selviää arjesta.
- 7.4. Asiantuntemuksen lisäämiseksi on terveystieteiden keskuksiin nimettävä esimerkiksi psykiatrisia sairaanhoitajia sekä muita erikoissairaanhoitoa tarvitsevien vammaisryhmien sairaanhoitajia.
- 7.5. On luotava hyvä ja toimiva yhteistyö psykiatrisen sairaanhoidon ja avohoidon välillä molempiin suuntiin.
- 7.6. Kaupungin tulee jatkaa Vire-talojen toimintaa sekä Kouvolassa että Kuusankoskella yhdessä Parik-säätiön kanssa.
- 7.7. Sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymässä jatketaan kehitystä, jossa Kuusaan kuntoutuskeskuksen osalta siirrytään edelleen laitospotilaisuudesta irti kohti integraatiota ja kodinomaista asumista.

8. Työllistyminen ja taloudellinen turva

Vammaisten henkilöiden osaaminen ja voimavarat on otettava käyttöön niin ansiotyössä kuin vaihtoehtoisissa työ- ja toimintamuodoissa. Vammaisista henkilöistä noin kolmasosalla on työsuhde.

Useimmat vammaiset henkilöt kykenevät ansiotyöhön, kunhan olosuhteet on tehty suotuisiksi. Henkilön vammaisuus ei saa olla työnsaannin este. Usein vammaisten henkilöiden työllistymistä vaikeuttavat asenteet ja niiden lisäksi ympäristötekijät sekä apuvälineiden ja avustajapalveluiden saannin hankaluus. Vammaisten henkilöiden työllistyminen helpottaa heidän omaa toimeentuloaan ja vähentää olennaisesti yhteiskunnan kustannuksia.

Työvoimahallinnon tulee tiedottaa saatavissa olevista uusista teknologian suomista mahdollisuuksista työntekijälle, ja työnantajalle mahdollisuudesta saada tukea vammaisten henkilöiden työllistämiseen, niin että tarpeelliset työssäkäynnin mahdollistavat apuvälineet ovat käytettävissä.

Kokopäiväisten töiden lisäksi tulee vammaisille henkilöille järjestää mahdollisuus osa-aikaiseen, projektiluonteiseen sekä etätööhön. Myös suojatyöpaikkoja tulee olla riittävästi. Kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaa tulee kehittää avotyöllistämisen suuntaan ja siten, että työstä maksetaan palkkaa.

Tarvitaan enemmän yhteistyötä vammaisen ja sosiaalitoimen kanssa, jotta saadaan jokaisen asiakkaan sosiaalinen ja taloudellinen asema inhimilliselle tasolle.

Toimenpiteet

- 8.1. Painopiste vammaisen työllistymisessä täytyy olla ensisijaisesti tavanomaiseen ansiopohjaiseen työhön.
- 8.2. Työtoimintaa kehittämällä ja monipuolistamalla voidaan tulevaisuudessa avata ovia vammaisille työelämään, koulutukseen ja työhajaukseen.
- 8.3. Kaupungin tulee olla suunnannäyttävä vammaisten henkilöiden työllistämässä. Kaupungin tulee työllistää itse ja yhdessä vammaisjärjestöjen kanssa kannustaa työnantajia työllistämään vammaisia henkilöitä. Lisäksi kaupungin tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, että vammaisten työelämään sijoittuminen mahdollistuu.
- 8.4. Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymiseksi tulee muiden toimenpiteiden lisäksi kehittää myös tuettua työllistämistä. Heille tulee tarjota tukea työpaikan hankkimisessa, työn oppimisessa ja työsuhteen ylläpitämisessä. Tuettuun työllistymiseen on kaupungin varattava riittävät voimavarat.
- 8.5. Kehitysvammaiset henkilöt on saatava siirrettävä koulusta työelämään. Heille tulee antaa tarvittava tuki myös työelämässä, jotta päästään onnistuneeseen tulokseen.
- 8.6. Mikäli vammaisen henkilön ei ole mahdollista osallistua työelämään, kaupungin on järjestettävä sopivaa kuntouttavaa päivä- ja työtoimintaa.
- 8.7. Toimeentulotukea hakevalle vammaiselle henkilölle on mahdollistettava asiointi ilman pitkälistä jonottamista.

9. Koulutus

Peruskoulutuksessa on noudatettava sitä periaatetta, että vammaiset koululaiset osallistuvat tasa-arvoisina ja täysivaltaisina jäseninä yhdessä muiden peruskoulun oppilaiden kanssa koulutoimen tarjoamaan opetukseen. Koulunkäyntiavustajat avustavat erityisin perustein tuen tarpeessa olevia oppilaita. Lisäksi oppilailla on käytössään tarpeelliset apuvälineet. Lisäksi tarvitaan henkilökohtaisia avustajia avustamaan sellaisia oppilaita, joilla on vamman tai sairauden aiheuttama haitta, joka vaikeuttaa päivittäisistä toiminnoista selviytymistä.

Vammaisille henkilöille on taattava heidän kyvyistään lähtien muiden kanssa yhdenvertaiset ammatillisen ja korkeakouluasteisen kouluttamisen mahdollisuudet. Myös muita erilaisia ammattiin valmentavan koulutuksen muotoja, kuten oppisopimuskoulutusta ja etäopiskelumahdollisuuksia on hyödynnettävä.

Vammaisten henkilöiden koulutustasoa nostamalla edesautetaan heidän mahdollisuuksiaan työllistyä elämän myöhemmässä vaiheessa. Kirjastojen ja kansalaisopistojen palveluiden on oltava myös vammaisten henkilöiden käytössä, esteettömyys.

Koska erityisopetusta vaativien henkilöiden määrä kasvaa koko ajan, on pohdittava mahdollisuutta perustaa erityisopetuskeskus, josta tarvitsijat saisivat tukea. Integroidussa opetuksessa luokanopettajan tukena tulee olla erityisopettaja ja koulutettu koulunkäyntiavustaja. Yhteistyö on tärkeää erityistä tukea tarvitsevan oppilaan koulunkäynnin helpottamiseksi. Yhteistyötä tehdään koulutoimen, sosiaalityön, nuorisotoimen, kasvatus- ja perheneuvolan sekä hoitavien lähitahojen kanssa muodostaen kattavan verkoston.

Toimenpiteet

- 9.1. Vammaisille henkilöille pitää turvata samanlaiset oikeudet valita itse oppilaitoksensa kuin muillekin. Siihen oppilaitokseen, jossa oppilas opiskelee, tulee osoittaa tarvittavat tukimuodot, apuvälineet ja avustajapalvelut. Oppilaitoksen ympäristö tulee muokata vammaisen oppilaan toimintaa tukevaksi.
- 9.2. Viittomakielisten kuulovammaisten henkilöiden oikeus opiskella omalla äidinkielellään tulee turvata.
- 9.3. Erityisopettajien ja koulunkäyntiavustajien jatkuva täydennyskoulutus on taattava.
- 9.4. Henkilökohtaisten avustajien määrä tulee mitoittaa tarvetta vastaavaksi.
- 9.5. Vammaisten henkilöiden ammattikoulutustarve ja –mahdollisuudet on kartoitettava yhdessä vammaisjärjestöjen kanssa. Vammaisten ammatinvalinnanohjausta tulee tehostaa.
- 9.6. Kaupungin on tuettava oppisopimuskoulutuksen ja etäopiskelun mahdollisuuksia.

10. Kulttuuri, liikunta ja vapaa-ajan palvelut

Kulttuuripalvelut kuuluvat osana henkistä kuntoa ylläpitäviin palveluihin. Lukuisat musiikki- ja kulttuuritapahtumat ovat lisänneet myös vammaisten henkilöiden osallistumista.

Kouvolan teatterilla, Kouvola-talolla, Kuusankoski-talolla ja kaupungintalolla pidettyihin esityksiin voivat myös vammaiset hyvin osallistua joko yksin tai avustajan kanssa. Useille henkilöille elokuvissa käynti antaa myönteisiä virikkeitä. Kouvolan ydinkeskustassa valitettavasti ei pääse pyörätuolilla kumpaankaan elokuvateatteriin toisin on Kuusankosken teatterit. Ainoat pahat ongelmat ovat Kouvolan kaupungintalon hissit, joihin ei mahdu iso sähköpyörätuoli ja erittäin tiukat ovet Kuusankoski-talossa.

Kouvolan seurakuntayhtymän toiminta on laajentunut koko ajan myös vammaisten henkilöiden virikkeelliseen suuntaan.

Liikunta tarjoaa kaikille kuntalaisille, siten myös vammaisille henkilöille, mahdollisuudet fyysisesti virkistävään toimintaan, joka lisää henkilön henkistä kuntoa. Vammaisten henkilöiden tulee voida osallistua erilaisiin yleisiin vapaa-ajan toimintoihin ja saada tarvittaessa erityispalveluja. Lasten harrastusmahdollisuuksien parantamiseksi tarvitaan riittävä avustajaverkosto. Kaupungin liikuntatoimen pitää jatkossakin järjestää eri vammaisryhmille sopivaa liikuntaa. Työelämän ulkopuolella olevat vammaiset henkilöt pitävät Kansalaisopiston kurssimaksuja ja erityisliikunnan maksuja liian suurina.

Yhteistyötä eri urheiluseurojen kanssa on kehitettävä vammaisystävälliseen suuntaan.

Toimenpiteet

- 10.1. Vammaisten omaa kulttuuria, liikuntaa ja vapaa-ajan palveluita tulee tukea avustuksin ja tiloja tarjoamalla.
- 10.2. Vammaisille tulee turvata tasavertaiset osallistumismahdollisuudet kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan riittävin apuväline- ja avustajaresurssein (induktiosilmukat).
- 10.3. Teatteri-, konsertti- ym. esityksiin on avustajan tai tulkin päästävä ilman pääsymaksua.
- 10.4. Liikuntatoimen ja kaupungin muiden hallintokuntien, erityisesti sosiaalitoimen, yhteistyömuotoja tulee kehittää ja lisätä. Samoin tulee jatkaa liikuntatoimen ja vammaisjärjestöjen yhteistoimintaa kehittämällä esimerkiksi erityisharrastusvälineiden tarjontaa.
- 10.5. Kaikkien toimipaikkojen esteettömyyteen on kiinnitettävä huomiota. On otettava huomioon myös hajusteettomuus, jotta myös allergia- ja astmaongelmista kärsivillä on mahdollisuus osallistua.

11. Vammaisjärjestöt ja vammaisneuvosto

Vammaisjärjestöissä tehdään erittäin merkittävää sosiaali- ja terveyspalveluja täydentävää työtä. Vammaisjärjestöt tulee ottaa ns. kolmannen sektorin edustajina osaksi kouvolaista kestävästä kehityksestä.

Kouvolassa toimii tällä hetkellä kymmeniä eri vammaisjärjestöä, joiden yhteinen jäsenmäärä on useita tuhansia. Järjestöt toimivat vapaaehtoistyön pohjalta usein tilapäisissä ja vaatimattomissa tiloissa vailla arkistointimahdollisuuksia ja toimistopalveluja. Järjestöt tekevät mittavaa työtä vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa hyväksi lähes vailla yhteiskunnan suoranaista tukea.

Hyvin pienillä yhteiskunnan lisäpanoksilla olisi järjestöjen työtä mahdollista helpottaa ja samalla aikaansaada yhteistoiminnalla synergiaa vammaisten ja koko yhteiskunnan yhteiseksi eduksi ja hyväksi. Passivoituneet ja vajaatoimiset pienet yhdistykset saataisiin samalla aktivoitumaan.

Vammaisjärjestöt toimivat yhdessä sekä Kouvolassa toimitila Veturissa ja Kuusankoskella Etapissa. Kaupungin on turvattava näille toimipisteille riittävät taloudelliset resurssit. Tuulensuojaa käyttävät useat vammaisjärjestöt ja eläkeläisjärjestöt, joten sen käyttö pitää olla maksutonta.

Vammaisneuvosto toimii vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen sekä kaupungin eri toimialojen yhteistyöelimenä. Vammaisneuvoston tehtävänä on vammaisten henkilöiden edunvalvonta, vammaisten henkilöiden tasa-arvon ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen, yleiseen rakennustoimintaan vaikuttavan suunnittelun ja päätöksenteon seuranta vammaisten henkilöiden kannalta ja vammaisille tarkoitettujen palvelujen ja taloudellisten tukitoimien kehityksen seuranta. Näihin asioihin vammaisneuvosto vaikuttaa aloittein, esityksin ja lausunnoin.

Toimenpiteet

- 11.1. Kouvolan kaupungin tulee kaikilla toimintatasoilla päätöksenteosta toteutukseen hyödyntää laajan vammaisjärjestökentän monipuolista asiantuntemusta vammaiskysymyksissä.
- 11.2. Vammaisneuvosto kutsuu kaupungin edustajia kokouksiinsa kertomaan tulevista suunnitelmista.
- 11.3. Kaupungin tulee selvittää mahdollisuus palkata järjestöjen käyttöön työntekijäksi vammainen henkilö EU-, RAY- tai työllisyysvaroin. Työntekijä työskentelisi yhteisessä toimitilassa, ja hänet koulutettaisiin asiantuntijaksi vammaisten henkilöiden asioiden hoitoon.
- 11.4. Kaupungin tulee turvata vammaisneuvoston toimintaedellytykset osoittamalla talousarviossa varat sen työskentelyyn.
- 11.5. Kaupungin virallisissa delegaatioissa tulee olla mukana vammaisjärjestöjen edustaja (koti- ja ulkomaat).

12. Kansainvälinen yhteistyö

EU:n ja yleisen kehityksen myötä myös paikalliset vammaisjärjestöt tulevat hakeutumaan yhä useammin mukaan kansainväliseen toimintaan. Yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien edellyttämällä tavalla vammaisten kuntalaisten tulee päästä mukaan kaupungin kansainväliseen toimintaan.

Toimenpiteet

12.1. Kaupungin tulee tukea myös taloudellisesti Kouvolassa toimivien vammaisjärjestöjen kansainvälistä toimintaa.

13. Ohjelman toteuttaminen ja seuranta

Kouvolan vammaispoliittisessa ohjelmassa on esitetty useita konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, jotka kuitenkin vaativat edelleen työstämistä yksilöidyimmiksi ohjelmiksi. Tämä voi tapahtua vammaisneuvoston ja eri toimialojen välisissä yhteistyöryhmissä.

Vammaisneuvoston tulee tarkistaa ohjelman tavoitteita ja seurata niiden toteutumista vuosittain.

Toimenpiteet

13.1. Vammaisneuvoston on oltava mukana tämän ohjelman mukaisten toimenpide-ehdotusten suunnittelussa ja toimeenpanossa.

13.2. Jokaisen hallintokunnan ja toimialan on otettava omassa toiminnassaan huomioon ohjelman mukaiset toimialaa koskevat tarpeet ja niihin on varattava resursit.

